

Weet u wat u zou moeten doen?

Psalm 76
in de serie 'Ik zocht een andere weg'

19 oktober 2014

Henk Baars en Heleen Goddijn

Waar het over gaat

Open ons hart

Sta open voor ieder van ons, hier aanwezig:

Op welke manier we hier ook maar zijn

Met al onze vreugde en ons verdriet.

Met alles waar wij geen woorden voor hebben, waar we niet uitkomen,

Met wat we niet begrijpen aan deze wereld vandaag, met alles wat gebeurt aan oorlog, aan geweld.

Laten we luisteren, zingen, antwoorden zoeken, brood en wijn delen. Verbonden in waar wij op hopen en waar wij kracht voor verzamelen::

Een andere weg, een weg naar bevrijding.

Een kleine mensen God.

Overwegingen bij psalm 76 in een vertaling van Huub Oosterhuis en van Karel Eykman.

Het ontstaan van elke staat gaat heel dikwijls met grof geweld gepaard. We maken het op het ogenblik mee met het ontstaan van dat beruchte kalifaat. Het is niet voor de eerste keer dat een staat zo ontstaat. Een voortdurende strijd over landsgrenzen, identiteit, recht op eigen inrichting en vooral godsdienst. Ze haten ons daar bij IS, maar begrijpen we hun vechtgod ook? In elk gesprek dat ik erover begin en waarin ik aangeef dat ik een pacifist ben wordt het me voor de voeten gegooid. Hoe kan een regiem toch zo wreed zijn, hoe kan het allemaal? Daar moet je toch op ingrijpen? Tja, met pacifisme ben je altijd te laat zeker als het conflict al begonnen is en ik ga jullie niet lastig vallen met theorieën daaromtrent, maar de psalm confronteert ons heftig met een soort geschiedenis die we maar liever niet onder ogen willen zien.

Ook de Nederlandse staat is ontstaan uit heftige conflicten met Spanjaarden(80) jaar), Fransen en Engelsen. Het is nu een soort gekoesterd cultuurgoed, maar hoe zou het aangevoeld hebben toen mensen er midden in zaten? Op zijn minst zeer ontwrichtend en bedreigend. Maar de koloniale oorlogen in Indonesië zijn al dichterbij en Afghanistan en Irak al helemaal en nu weer oorlog voeren in Isisgebied. Natuurlijk gaat het ook een grondoorlog worden.

Ze haten ons. Begrijpen we dat? Begrijpen we hun god van de flitsende zwaarden? Natuurlijk lees je vele analyses, maar ze komen vrijwel nooit van binnenuit, vanuit de mensen die daar vechten.

We verklaren het psychologisch, economisch enz., maar het stukt. We zijn te verontwaardigd om

het ten volle tot ons door te laten dringen. Het is afschuwelijk en het denken wordt ons onmogelijk gemaakt door de opeenvolgende gebeurtenissen. Waar komt haat vandaan? Wat is er zo prettig aan om je daarmee te identificeren?

We zijn blank, westers, liberaal, doordrenkt van het joods/christendom, Amerikaans georiënteerd, we zijn democratisch, we zijn rijk, we hebben sterke instituties. Samen met de Amerikanen liggen we vrijwel altijd boven, zowel economisch als militair. We vinden ons diep in ons hart eigenlijk wel superieur. De vecht en militaire god bij ons heeft een schijn van een veel ethischer god die democratisch ingrijpt via de Verenigde Naties. We zijn diep in ons hart niet zo gecharmeerd van de Islam, op z'n minst genuanceerd. Dat is allemaal niet zo leuk om onder ogen te zien. Wat we vooral niet begrijpen is de godsdienst. Ik schat in dat bij ons onze diepste overtuigingen samenhangen met religieuze beelden, we zijn er in gepokt en gemazeld. De interreligieuze dialoog is een van de lastigste oefeningen die je kunt doen. Zo ook als je als moslim bent opgevoed en ook daar in 1000 variaties. De religieuze verankering van agressie is er natuurlijk ook bij ons als christenen, maar het is een andere weg om ook de religieuze verankering van Isis proberen te begrijpen.

En als ik de psalm nog weer eens overlees dan moet ik erkennen. Zo begint het, zo begint een god. Een beginnersgod. Vechten tot je niet meer kunt, commandotroepen, 80 jarige oorlog, niets geeft zoveel energie en vindingrijkheid als oorlog. Het is verduiveld fascinerend.

De vraag is of je van zo'n god kunt ontdoen. Het probleem van ons mensen is nooit, dat wij niet kunnen krijgen wat we wensen. Het probleem van de zonde is, om het maar zo te noemen is, dat wij precies krijgen wat we willen (met macht en geweld), maar het ziet er heel anders uit als je het krijgt. Want nauwelijks gaan ons de ogen open, of wij merken ineens wat wij zelf zijn zonder God; slechts stof, beschamend naakt, hulpeloos, uitgeleverd, machteloos en zonder enige waarde. Het is als met die boom van kennis. We hadden nooit mogen weten, wat het betekent, als mens zonder onze schepper te moeten leven. Hoe vertwijfeld zonder God de zegen vloek wordt, en hoe wij moeten beginnen, onszelf in onze onaanzienlijkheid te haten als de ogen van onze Schepper niet meer welwillend op ons bestaan rusten. Dat gevoel van eenzaamheid, alle zekerheden weg. Alle ellende en verkramptheid, dodelijke gespletenheid en pijn komt dan voort uit het gevoel van schaamte, onze lage afkomst en naaktheid. Eeuwig zullen we vechten met die vechtgod voorop tegen onze armzaligheid. En precies vanuit dat soort gevoelens krijgen hoogmoed en ongehoorzaamheid en trots, prometheische waan en titanisch streven hun plaats. Voorgoed zijn we uit de ordening van maat en doel verdreven, verbannen kinderen. Ik begrijp vanuit onze eigen bijbel iets beter waarom ISIS zo furieus vecht.

Je hebt een God nodig die je die hele lange weg meeneemt. Die met jou meegroeit. De hele bijbel beschrijft feitelijk die weg.

Het tweede deel van psalm 76 gaat daarover, je hoort in de melodie het omslagpunt. Leer elkaar te bevrijden van die driften, van die angstwekkende energie en kracht van het kwaad. De zonde is verschrikkelijk, het klinkt bijna ouderwets om het zo te formuleren, maar de venijnige verleiding, de venijnige misleiding is er voortdurend. De slang is daarvan het mythische zinnebeeld. Heel dikwijls merk je als mens te laat dat wat je tenslotte krijgt het pure ongeluk is. Of tragiek vermengd met idealisme. Angst voor ooit stoer gedrag en de consequenties daarvan. Een vluchteling uit de Zilverstraat liet me op zijn mobiele telefoon zien, nadat hij me apart had genomen, hoe hij in Irak samen met vrienden uit zijn dorp het initiatief had genomen tegen Al Qaida te vechten. Ik zag plaatjes van hem zittend op een ezel en lopend met een Kalasjnikov. "Meneer Henk ze leggen me honderd procent zeker om als ik terug ga". Mogelijk vanwege het gebruik van geweld. Hij krijgt vrijwel zeker geen verblijfsstatus. Hoe gecompliceerd kan verleiding en misleiding zijn. Dat soort kwesties, van wat je wel of niet had moeten doen verlaat me niet. Wat is goed handelen? Het houdt me uit mijn slaap. Die venijnige vechtgod.

We doen ons uiterste best trouw te zijn aan God, tandenknarsend, soms onwillig, en voortdurend denkend, dat de kant van God kiezen betekent, af te moeten zien van geluksmogelijkheden in dit leven. Dat is het venijnige. Natuurlijk zolang het om kwade wil gaat, hoogmoed en ongehoorzaamheid, zouden we tamelijk eenvoudig en deemoedig en goed kunnen zijn. Het probleem begint ermee dat wij mensen, wanhopig onze uiterste best doen, goed te handelen en te blijven handelen, de kant van God te kiezen, en dat eigenlijk alleen maar te kunnen onder de verlamming van een soort schuldige angst. Dat wil zeggen dat je jezelf een soort extra straf oplegt, al niet meer te roken, te drinken, niet meer te vliegen, auto te rijden, niet teveel te eten en noem maar op en jezelf zo onder een soort schuldcontrole houdt. Is dat nu die andere weg? Velen van ons geloven oprecht dat die levensstijl echt de weg van God is(het is voor een deel ook mijn weg). Anderen geloven weer in heel andere levensstijlen. Ik vermoed dat de ware bevrijding is dat je elkaar leert bevrijden zoals het letterlijk in de psalm staat. Het moet te doen zijn, brood en recht voor de armen. Werkelijk effectieve maatregelen bedenken om die armoede nu eindelijk eens terug te dringen. Want Hij/zij God woont bij ons in schemerlicht en verwarring. God verdraagt ons, en dat is het mooie, op alle momenten van ons leven en van de menselijke geschiedenis. Onze verbondspartner. En we ontwikkelen verder.

Het is gewoon niet juist om de miljoenen jaren van evolutie waarin de mensen zich uit het dierenrijk hebben ontwikkeld, gewoon te verdringen en te vergeten, want de menswording gaat nog steeds door. We zijn nog niet af. Waar zullen we ooit uitkomen, hoe zullen we er ooit uitzien? Iedereen heeft behoefte aan geduld, begrip en goedheid, om dagelijks menselijker te worden en dichter bij God te komen. Niemand heeft reden, de warme en milde kracht van de schepping, waaruit wij zijn voortgekomen, te verloochenen.

Tenslotte. Een modern toneel stuk heeft eens een man en een vrouw met elkaar laten praten over de gruwel van de menselijke geschiedenis.

‘Ze hadden’ zegt de man woedend, ‘die kerels toch eenvoudig moeten ombrengen, een nieuwe zondvloed moeten afroepen. De lui die de concentratiekampen bouwden, die de oorlogen met opzet veroorzaakten, over al die schoften, die moordenaars, die gehoorzame idioten hadden ze het moeten laten regenen tot ze gewoon wegdreven’

‘En wie zouden ze dan moeten laten leven?’ vraagt de vrouw.

‘Nou ja, de musici, de kunstenaars, de dichters, de goede mensen dus.

Maar weet je, vraagt de vrouw’ dat de mensen die aan het hoofd van de concentratiekampen stonden, s’avonds naar Beethoven luisterden en viool speelden? Het waren geen anderen, het waren dezelfde mensen.

Ondanks al onze ontzetting over de wereld bestaat er geen zindelijke oplossing. Dat we er überhaupt nog zijn bewijst dat God onze verbondspartner is. Een kleine mensengod. Maar zo sterk.

Henk Baars

Voorbeden

Eeuwige,

Hier zijn wij

Denken ons suf

Proberen te begrijpen

Hoe kan het?

Zoveel geweld en wreedheid

Was dat uw bedoeling?

Wiens God bent u eigenlijk?
U grijpt niet in
Wat wij ook doen, hoe wij u ook smeken
op te treden tegen het kwaad van de verleiding en misleiding

Uw verbond met ons, dat is er toch nog?
Blijf in al onze verwarring ons verdragen
Ga met ons mee
Met elk van ons, hier en ver weg, tot in Irak aan toe

Dat wij niet vergeten in wat situatie de vluchtelingen in de Zilverstraat verkeren.
Bidden wij voor de wanhopige groep mensen die overblijven en die nergens terecht kan.
Bidden wij ook voor de bewoners van deze wijk waarin deze kerk staat. Dat de dialoog die hier plaatsvindt tot begrip en verbinding mag leiden. Dat buurtbewoners geen vijanden meer zijn.

Ga mee, met ieder die lijdt
Met wie de oorlog in gesleurd is
Met wie het niet meer weet
Met wie ziek is
Met wie het einde van zijn of haar leven in de ogen ziet
Met wie een geliefde heeft verloren aan de dood.

Ga mee met ons
Met iedereen die het goede wil doen.

En leer ons elkaar te bevrijden.